

Годишна програма за заштита на природата за 2021 година

ЈАВНА УСТАНОВА НАЦИОНАЛЕН ПАРК ПЕЛИСТЕР - БИТОЛА

**ГОДИШНА ПРОГРАМА ЗА ЗАШТИТА НА ПРИРОДАТА ВО
НАЦИОНАЛЕН ПАРК ПЕЛИСТЕР ЗА 2022 ГОДИНА**

Битола, Декември, 2020 год.

I ВОВЕД

- 1.1. ВИЗИЈА НА НАЦИОНАЛЕН ПАРК ПЕЛИСТЕР
- 1.2. ГЛАВНИ ЦЕЛИ ЗА УПРАВУВАЊЕ СО НАЦИОНАЛЕН ПАРК ПЕЛИСТЕР
- 1.3. НАЦИОНАЛНО И МЕЃУНАРОДНО ЗНАЧЕЊЕ НА НАЦИОНАЛНИОТ ПАРК ПЕЛИСТЕР
- 1.4. ГРАНИЦИ И ЗОНИ

II ПРОГРАМИ ЗА УПРАВУВАЊЕ И АКТИВНОСТИ СОГЛАСНО ПРОГРАМИТЕ / ПОТПРОГРАМИТЕ ЗА УПРАВУВАЊЕ СО НАЦИОНАЛЕН ПАРК ПЕЛИСТЕР

ПРОГРАМА 1 ЗАЧУВУВАЊЕ И МОНИТОРИНГ НА ПРИРОДНОТО НАСЛЕДСТВО

ПОТПРОГРАМА 1 ДОЛГОРОЧЕН МОНИТОРИНГ НА ВИДОВИТЕ, ЖИВЕАЛИШТАТА И ПРЕДЕЛИТЕ

- 1.1.1 МОНИТОРИНГ НА СОСТОЈБАТА НА ЖИВЕАЛИШТАТА И ВИДОВИТЕ ВО НАЦИОНАЛНИОТ ПАРК ПЕЛИСТЕР
- 1.1.2 ИДЕНТИФИКУВАЊЕ НА ПРОЦЕСИТЕ И ЗАКАНИТЕ КОИ ВЛИЈААТ ВРЗ ПРЕДЕЛИТЕ СО ФИЗИЧКА ЗАШТИТА

ПОТПРОГРАМА 2 УПРАВУВАЊЕ СО ЖИВЕАЛИШТА И ПРЕДЕЛИ

- 1.2.1 ЗАШТИТА НА СОСТОЈБАТА НА ЖИВЕАЛИШТАТА КОИ СЕ ПОД ЗАКАНА ОД ПОЖАРИ
- 1.2.2 УТВРДУВАЊЕ НА ПРОЦЕСИТЕ И ЗАКАНИТЕ КОИ ВЛИЈААТ НА ТРЕНДОВИТЕ НА ПОПУЛАЦИИТЕ

ПОТПРОГРАМА 3 ПОДОБРУВАЊЕ НА СОСТОЈБАТА НА ВИДОВИТЕ

- 1.3.1 УПРАВУВАЊЕ СО ВИДОВИТЕ ВО НП ПЕЛИСТЕР

ПОТПРОГРАМА 4 СЛЕДЕЊЕ НА СОСТОЈБАТА ВО РАСПРОСТРАНУВАЊЕТО НА ИНВАЗИВНИТЕ ВИДОВИ И ПРЕЗЕМАЊЕ МЕРКИ ЗА НИВНО ОТСТРАНУВАЊЕ

- 1.4.1 СПРОВЕДУВАЊЕ НА АКТИВНОСТИ СОГЛАСНО ПРЕПОРАКИТЕ ОД СТУДИЈАТА ЗА КОНТРОЛА НА АМЕРИКАНСКАТА ДУГЛАЗИЈА

ПОТПРОГРАМА 5 ДОЛГОРОЧЕН МОНИТОРИНГ И ЗАШТИТА НА ГЕОНАСЛЕДСТВОТО

- 1.5.1 ЗАШТИТА НА ГЕОЛОШКОТО И ГЕОМОРФОЛОШКОТО НАСЛЕДСТВО
- 1.5.2 Зачувување на хидролошките карактеристики
- 1.5.3 Зачувување на значајните пределски или пејсажни вредности

ПРОГРАМА 2 ОДРЖЛИВО КОРИСТЕЊЕ НА ПРИРОДНИТЕ РЕСУРСИ

ПОТПРОГРАМА 1 ОДРЖЛИВО КОРИСТЕЊЕ НА ДИВИТЕ ВИДОВИ (РАСТЕНИЈА И ГАБИ) КОИ СЕ СОБИРААТ ЗА КОМЕРЦИЈАЛНИ ЦЕЛИ

ПРОГРАМА 3 УПРАВУВАЊЕ СО ШУМСКИ ЖИВЕАЛИШТА И ЕКОСИСТЕМИ

ПОТПРОГРАМА 2 ИДЕНТИФИКАЦИЈА И ЗАШТИТА НА ДРВЈА, ЗНАЧАЈНИ ЗА БИОЛОШКАТА

Годишна програма за заштита на природата за 2021 година

РАЗНОВИДНОСТ И МРТВА ШУМСКА ДРВЕСИНА ВО ШУМИТЕ ОД НП НП Пелистер

3.2.1 ДОРЕАЛИЗАЦИЈА НА ИЗРАБОТКА И ПОДИГАЊЕ НА АРБОРЕТУМ

ПОТПРОГРАМА 5 ПОШУМУВАЊЕ НА НЕОБНОВЕНИ СЕШИШТА, ОТВОРЕНИ ТЕРЕНИ, ПОСЛЕ ПРИРОДНИ ИЛИ АНТРОПОГЕНИ КАТАСТРОФИ И НЕСРЕЌИ, ТЕРЕНИ СО ЕРОЗИЈА И РЕВИТАЛИЗАЦИЈА НА ДЕГРАДИРАНИ ШУМСКИ СОСТОИНИ

3.5.1 ЗАЧУВУВАЊЕ НА ШУМСКИТЕ ЕКОСИСТЕМИ СО ПОШУМУВАЊЕ СОГЛАСНО ПРЕПОРАКИТЕ ОД СТУДИЈАТА ЗА РЕВИТАЛИЗАЦИЈА НА СТАРИТЕ МОЛИКОВИ ШУМИ ОКОЛУ БЕГОВА ЧЕШМА

3.5.2 ЗАЧУВУВАЊЕ НА ШУМСКИТЕ ЕКОСИСТЕМИ СО ПОТСЕЈУВАЊЕ

3.5.3 МЕЛИОРАТИВНО ОДГЛЕДУВАЧКИ МЕРКИ ЗА ПОДОБРУВАЊЕ И РЕВИТАЛИЗАЦИЈА НА ШУМСКИ ЕКОСИСТЕМИ

3.5.3.1 ОТВАРАЊЕ НА ШУМИТЕ И ОДРЖУВАЊЕ НА ПАТИШТА

3.5.3.1.1 ОДРЖУВАЊЕ НА ШУМСКИ ПАТИШТА ВО НАЦИОНАЛЕН ПАРК ПЕЛИСТЕР

3.5.3.1.2 ИЗГРАДБА НА ШУМСКИ ПАТИШТА ВО НАЦИОНАЛ ПАРК ПЕЛИСТЕР

3.5.4 ИЗГОТВУВАЊЕ НА ПОСЕБЕН ПЛАН ЗА ОДГЛЕДУВАЊЕ И ЗАШТИТА НА ШУМИТЕ ВО ШУМСКОСТОПАНСКАТА ЕДИНИЦА “БРАЈЧИНО”

3.5.5 ОДРЖЛИВО КОРИСТЕЊЕ НА ШУМИТЕ ВО ПРИВАТНА СОПСТВЕНОСТ

ПРОГРАМА 4 УПРАВУВАЊЕ СО КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО

ПРОГРАМА 5 РАЗВОЈ НА ОДРЖЛИВ ТУРИЗАМ И РЕКРЕАЦИЈА

ПОТПРОГРАМА 1 ВАЛОРИЗИРАЊЕ НА ТУРИСТИЧКИТЕ ПРОСТОРИИ ЗА РАЗВОЈ НА ОДРЖЛИВ ТУРИЗАМ ВО НП ПЕЛИСТЕР И БЛИСКАТА ОКОЛИНА

5.1.1 ИНФОРМАТИВЕН ЦЕНТАР ВО НП ПЕЛИСТЕР

ПОТПРОГРАМА 2 РАЗВОЈ НА УСЛУГИ ЗА ТУРИСТИТЕ

5.2.1 ОРГАНИЗИРАЊЕ НА ВОДИЧКА СЛУЖБА

ПОТПРОГРАМА 5 ВАЛОРИЗАЦИЈА НА ТУРИСТИЧКИТЕ ПРОСТОРИИ ЗА РАЗВОЈ НА ОДРЖЛИВ ТУРИЗАМ ВО НП ПЕЛИСТЕР

5.5.1. ПРОМОЦИЈА НА ПАРКОТ КАКО ТУРИСТИЧКА ДЕСТИНАЦИЈА НА БАЛКАНОТ

5.2 ПОТПРОГРАМА 2 РАЗВОЈ НА ТУРИСТИЧКА ИНФРАСТРУКТУРА ВО НП ПЕЛИСТЕР

5.2.1 ОДРЖУВАЊЕ И ИЗРАБОТКА НА ТУРИСТИЧКА ИНФРАСТРУКТУРА И ПОПРАТНИ СОДРЖИНИ

ПОТПРОГРАМА 3 СИСТЕМ НА МОНИТОРИНГ НА ПОСЕТИТЕЛИ ВО НП ПЕЛИСТЕР

5.3.1. МОНИТОРИНГ НА ПОСЕТИТЕЛИ ВО НАЦИОНАЛНИОТ ПАРК ПЕЛИСТЕР

ПРОГРАМА 6 ЛОКАЛЕН РАЗВОЈ (СО АКЦЕНТ НА ОДРЖУВАЊЕ НА ТРАДИЦИОНАЛНИТЕ СТОПАНСКИ ДЕЈНОСТИ)

ПОТПРОГРАМА 1 АКТИВНО УЧЕСТВО НА ЛОКАЛНИТЕ ЗАЕДНИЦИ

6.1.1 ЛОКАЛНИ ЗАЕДНИЦИ

ПРОГРАМА 7 ИНФОРМИРАЊЕ, ПОДИГАЊЕ НА ЈАВНАТА СВЕСТ И ОБРАЗОВАНИЕ/ЕДУКАЦИЈА
ПОПРОГРАМА 1 ОБЕЗБЕДУВАЊЕ НА ИНФОРМАЦИИ

7.1.1 ПРОМОЦИЈА И ПОЧЕТОК СО ФУНКЦИОНИРАЊЕ НА РЕДИЗАЈНИРАНА ВЕБ СТРАНИЦА НА НП ПЕЛИСТЕР

ПОТПРОГРАМА 2 ОДНОСИ СО ЈАВНОСТА И ЈАКНЕЊЕ НА ЈАВНАТА СВЕСТ ВО ПАРКОТ

Годишна програма за заштита на природата за 2021 година

- 7.2.1 ИНФОРМИРАЊЕ НА ЈАВНОСТА
- 7.2.2. АКТИВНОСТИ ЗА ОДРЖУВАЊЕ НА ПОСЕБНИ НАСТАНИ
- 7.2.3. ИНФОРМИРАЊЕ И ПОДИГАЊЕ НА ЈАВНАТА СВЕСТ

ПОТПРОГРАМА 4 ЕКОЛОШКО ОБРАЗОВАНИЕ

- 7.4.1 ОБРАЗОВАНИЕ И ЕДУКАЦИЈА

ПРОГРАМА 8 РАКОВОДЕЊЕ, УПРАВУВАЊЕ, ФИНАНСИРАЊЕ И АДМИНИСТРАЦИЈА
УПРАВУВАЊЕ СО НП ПЕЛИСТЕР

- 8.1.1 РАКОВОДЕЊЕ И АДМИНИСТРАЦИЈА

ПОТПРОГРАМА ИНСТИТУЦИОНАЛНО ЗАЈАКНУВАЊЕ НА ЈАВНАТА УСТАНОВА 1

- 8.1.2 ОБУКА НА ВРАБОТЕНИТЕ

ПОТПРОГРАМА 2 ФИНАНСИРАЊЕ

ПОТПРОГРАМА 3 ЕФИКАСНО И ЕФЕКТИВНО УПРАВУВАЊЕ СО ПАРКОТ

- 8.3.1 ПЛАНИРАНИ АКТИВНОСТИ ЗА СОРАБОТКА/КОНСУЛТАЦИИ СО ЗАСЕГНАТИ СТРАНИ

III ТЕКОВНИ ПРОЕКТИ

I Вовед

Годишната програма за заштита на природата за 2021 година, се изработува врз основа на член 98, став 2 од Законот за заштита на природата (Сл. Весник на Р.М. бр. 67/04, 14/06, 84/07 35/10,

Годишна програма за заштита на природата за 2021 година

47/11, 148/11, 59/12, 13/13, 163/13, 41/14, 146/15, 39/16 и 63/16), а во согласност со Правилникот за содржината на Плановите за управување со заштитени подрачја и содржината на годишните програми за заштита на природата (Сл. Весник на Р.М. бр. 26/12). Исто така, Програмата изработена е во согласност со Правилникот за посебни мерки за заштита на шумите од пожари (Службен весник на РМ, бр. 82/15) и Законот за пожарникарство (Службен весник на РМ 67/2004, 81/2007, 55/13 и 158/14).

Директорот на ЈУ НП Пелистер ја изготви приложената Годишна Програма за заштита на природата во Националниот парк Пелистер за 2021 година и истата ја достави на разгледување до Управниот одбор на ЈУ НП Пелистер и до Министерството за животна средина и просторно планирање (МЖСПП), со барање од МЖСПП согласност по истата.

Годишната програма за заштита на природата за 2021 г., е изготвена според основните елементи на Планот за управување со ЈУ Национален Парк Пелистер за периодот 2021 – 2030, изработен во рамките на Проектот “Воспоставување на нов менаџмент План за управување со Националниот парк Пелистер”, финансиран од Фондацијата ПОНТ. Со проектот од ПОНТ се спроведе Студија за ревалоризација/валоризација на вредностите на територијата на НП Пелистер и се изготви новиот План за управување на НП Пелистер, кој ќе ги инкорпорира резултатите од TWINNING проектот, односно од истражувањата и изготвениот план за управување со Натура 2000 во НП Пелистер. Спроведена е Стратегиска оцена за животната средина за Националниот парк Пелистер.

Националниот парк Пелистер од страна на МЖСПП, е идентификувано како идно НАТУРА 2000 подрачје во РСМ, и е избрано за пилот подрачје за реализација на активностите на TWINNING проектот: „Зајакнување на капацитетите за ефективно спроведување на европското законодавство во областа на заштитата на природата“. Со TWINNING проектот се изготвени планови за управување со Натура 2000 подрачјето - НП Пелистер, и истите се инкорпорирани, во финалниот План за управување на НП Пелистер (2021-2030). Во Планот за управување на НП Пелистер се инкорпорирани и резултатите од истражувањата спроведени во НП Пелистер од домашни експерти за определени видови и живеалишта, спроведени со средства на ЕУ, обезбедени од МЖСПП, а реализирани преку УНДП.

Со Годишната програма за заштита на природата во НП Пелистер за 2021 година, се определуваат динамиката и носителите на активностите, изворите и износот на потребните финансиски средства за реализација на програмата. Реализирањето и спроведувањето на активностите и задачите утврдени со Годишната програма се во тесна зависност од организациските и материјално-финансиските претпоставки, како и од ангажирањето на релевантните институции и заинтересирани субјекти во заштитата и унапредување на вредностите на Паркот.

1.1. Визија на Националниот парк Пелистер

НП Пелистер е област со висока вредност на природата, познат по фасцинантниот и недопрен предел, богата и зачувана биолошка разновидност, место каде непречено се одвиваат природните процеси и функции. Зачуваноста на биолошката разновидност, на сите нивоа, е со поволен статус и продолжува да претставува главна одлика на Паркот. Непреченото одвивање на природните процеси, функции и циклуси во природните екосистеми подржуваат стабилни и витални популации на засегнатите и особено загрозените ендемични и други автохтони видови. Локалното население и посетителите ги препознаваат вредностите на Паркот, но и придобивките, ги поддржуваат и уживаат во широкиот спектар на активности кои се во согласност со природните услови како и културното наследство. Паркот го управува посветен кадар, кој применува модерни технологии за мониторинг, поседува комуникациски вештини кои ја јакнат синергијата помеѓу природата и човекот и обезбедуваат одржливо користење на природните ресурси и развој на туризмот. НП Пелистер со своите можности се наоѓа на туристичките мапи на Европа и светот.

1.2 Главни цели за управување со Национален парк Пелистер

Главните цели на Националниот парк Пелистер се содржани во дефинирањето на националниот парк, кој од страна на меѓународната и национална класификација спаѓа во втората категорија на заштита. По дефиниција на IUCN (Меѓународна организација за заштита на природата) заштитените подрачја во II категорија се: "големи природни и културни добра, чија цел е да се заштитат големите еколошки процеси, и да се земат предвид комплементарните видови и екосистемите карактеристични за ова подрачје." Според Законот за природа, член 72, национален парк е: „пространо претежно неизменето подрачје на копно или вода, со особени повеќекратни природни вредности, кое опфаќа еден или повеќе сочувани или незначително изменети екосистеми, а првенствено е наменет за зачувување на изворното природно, културно и духовно богатство“ (Сл. Весник на РМ бр. 67/04, 14/06, 84/07 35/10, 47/11, 148/11, 59/12, 13/13, 163/13, 41/14, 146/15, 39/16 и 63/16).

Главни цели на заштита на Националниот парк Пелистер

- Вредностите на природата (биолошката и геолошката разновидност, како и пределот) во Паркот, од национална, ЕУ и глобална важност, се заштитени за добробитта на локалните заедници, посетителите и идните генерации;

Годишна програма за заштита на природата за 2021 година

- Културното наследство и традицијата се валоризирани, заштитени и претставуваат вредности за кои покажуваат интерес посетителите, туроператорите, а се придобивка за идните генерации;
- ЈУ НП Пелистер има стабилен буџет и едуциран кадар, кој гарантира успешно управување со вредностите на Паркот, успешно се справува со пожарите и другите природни непогоди, обезбедува континуиран мониторинг со користење на модерни технологии и стимулира и поддржува научни истражувања, вредни за науката и одржување на видовата разновидност и стабилноста на популации во Паркот;
- Наплатата за екосистемските услуги е регулирана и контролирана и претставува основа за поддршка и социјален развој на локалните заедници во и околу Паркот;
- Едукацијата за вредностите на Паркот и комуникацијата со заинтересираните страни и локалните заедници е силна страна на ЈУ НП Пелистер. Паркот претставува училница за природата на отворено и остварува синергија меѓу човекот и природата;
- Едукативните и туристички посети на Паркот се успешно управувани, во согласност со годишните програми, зголемениот број на туристички водичи и едукатори и системот за наплата. Процентот на посетители од земјата и странство, како и бројот на едукативни работилници расте до одржливи граници;

При определувањето на целите за заштита и одржлив развој следени се препораките на државните: Планови, Стратегии и меѓународните Конвенции.

За постигнување на овие цели Јавната установа Национален парк Пелистер го унапредува својот капацитет за управување и работи на добивање поголема поддршка од пошироката општествена заедница.

Создадени се услови за успешно и ефикасно управување со Националниот парк, врз принципите на заштита, преку избалансирани односи и одржливо користење на природните ресурси на паркот.

1.3. Национално и меѓународно значење на Националниот парк Пелистер

Од геолошките форми, најкарактеристичен белег на НП „Пелистер“ се камените реки, периглацијална рељефна појава која се јавува на височина од 1300 до 2000 m. Овие камени реки се едни од најмаркантните на Балканскиот Полуостров.

НП „Пелистер“ поседува значајни вредности од аспект на биолошката разновидност. Идентификувани се голем број на меѓународно значајни видови од флората и фауната кои имаат конзервациско значење.

Во НП „Пелистер“ до сега се регистрирани 1307 таксони виши растенија, од кои секако за пошироката јавност е најпознат петоигличестиот бор молика *Pinus peuce*, балкански ендемит за

Годишна програма за заштита на природата за 2021 година

науката опишан точно од Пелистер. Покрај моликата, во Паркот се среќаваат уште 17 субендемита, а 32 таксони се меѓународно значајни видови (4 на додатоците на Директивата за живеалишта).

Имајќи ги предвид наведените информации, клучните вредности на Паркот се:

- Камени реки и литиците со камењари (пределни вредности и карактеристични живеалишта за приоритетни видови според Европските директиви);
- Глацијални езера со нивните циркови и високопланински извори (карактеристични пејсажни вредности и центри на ендемизам за дијатомејски алги);
- Моликови шуми (пределни вредности, добро зачувани состоини и *locus typicus* на моликата и живеалиште на други приоритетни видови според Европските директиви);
- Приоритетни типови на живеалишта според Европската директива за живеалишта: 6230*: Тревни површини богати со видот *Nardus*, на силикатни подлоги во планински подрачја (во рамките на 62D0 - Оромезиски ацидофилни тревни површини), 7220*: Извори кои петрифицираат со формација на варовнички депозит/туф и 6220* Псеудостепи со треви и едногодишни растенија Thero-Brachypodietea (Pseudo-steppe with grasses and annuals of the Thero-Brachypodietea);
- Ендемити (посебно меѓу безрбетниците) и субендемита, заради кои Паркот најверојатно ги исполнува критериумите B2 и B3 за идентификација на Клучни подрачја за биолошката разновидност.
- Крупни цицачи, посебно кафеава мечка, и потенцијалот за поддржување на други видови крупни цицачи (тревопасни – балканска дивокоза, сверови – балкански рис).

Националниот Парк „Пелистер“ или делови од неговата територија, врз база на меѓународни критериуми и стандарди, се идентификувани како:

- a. Идентификувано значајно растително подрачје (ЗРП) „Пелистер“
- b. Идентификувано значајно подрачје за пеперутки (ЗПП) „Баба“ (FYRM-08)
- c. Емералд подрачје „Пелистер“ (МК0000004)
- d. Предлог Натура 2000 подрачје „Пелистер“
- e. Идентификувано значајно подрачје за птици (ЗПП)
- f. Во Пан-европската еколошка мрежа за Југоисточна Европа, Пелистер е идентификуван како важен коридор за движење на дивите растителни и животински видови. Додека во Предлог Националната еколошка мрежа (МАК-НЕН), Пелистер е еден од четиринаесетте јадрови подрачја.
- g. Долж границата меѓу Република Северна Македонија и Република Грција се протега дел од Европскиот зелен појас
- h. Прекуграничниот биосферен резерват Охрид-Преспа

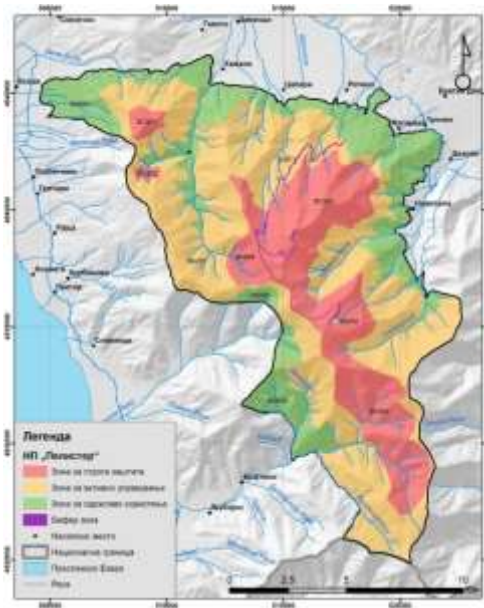
1.4. Граници и зони

Националниот парк Пелистер се наоѓа во југозападниот дел на Република Северна Македонија, на северниот дел од Баба Планина, опфаќајќи го просторот од 891 до 2601 м надморска височина, со вкупна површина од 17.150 хектари. Северно од Паркот проаѓа регионалниот пат Битола-Ресен и се наоѓа планината Бигла, а на јужната страна Паркот се граничи со Република Грција. Источно од Паркот се наоѓа Пелагониската котлина и градот Битола, а на запад се наоѓа Преспанската котлина и градот Ресен.

Просторната идентификација, режимите, односно степените на заштита во Националниот парк се дефинирани како заштитни зони. Концептот на зонирање на паркот беше дефиниран врз основа на Законот за заштита на природата, член 92, став 4 (Сл. Весник на РМ 67/04, 14/06, 84/07 35/10, 47/11, 148/11, 59/12, 13/13, 163/13, 41/14, 146/15, 39/16 и 63/16), во поглед на активностите и дејностите кои можат да се вршат во зоните. Согласно Законот за прогласување на Националниот парк Пелистер (Сл. Весник на РМ бр. 150/07) и врз основа на ревалоризацијата/валоризацијата на Паркот, се наметна потреба за модификација на внатрешните граници на зоните за строга заштита (и зоните за активно управување). Вкупното намалување на површината за строга заштита изнесува 795.8 ha или 4,6% од територијата на Паркот. Заради подобра заштита на вредностите, и на неколку други места во Паркот е проширена зоната за активно управување на сметка на зоната за одржливо користење, со што збирната површина на зоните за строга заштита и зоните за активно управување достигнува 75% од територијата на Паркот (нето промена на овие две зони од околу 11% во полза на построга заштита).

Овој пристап резултираше со намалување на површината на зона за строга заштита (за околу 5%) и значајно зголемување на зоната за активно управување (на сметка на зоната за строга заштита и зоната за одржливо користење).

Годишна програма за заштита на природата за 2021 година

Зонирање на НП „Пелистер,,

➤ Зона на строга заштита

Зоната за строга заштита (ЗСЗ) претставува дел од заштитеното подрачје со највисок интерес за заштитата, што се карактеризира со изворни, неизменети карактеристики на екосистемите или има сосема мали промени како резултат на традиционални управувачки практики. Во зоната за строга заштита се дозволени научно-истражувачки активности, доколку тие не се во спротивност со примарните цели на заштита на подрачјето (член 104 од Закон за заштита на природата).

Зоната на строга заштита во НП „Пелистер“ е поделена на три јадра. Првото и второто јадро претставуваат две засебни целини во шумско-стопанската единица „Вртушка“:

- **ЗСЗ 01 Вртушка**
- **ЗСЗ 02 Св. Ана**
- **ЗСЗ 03 Баба**
- **ЗСЗ 04 Козји Камен**
- **ЗСЗ 05**

Годишна програма за заштита на природата за 2021 година

	Зона за строга заштита
Големина	4388.5ha (25.59%од Паркот)
Атрибути	Природна зона со незначително изменети живеалишта од примарно потекло и незначително човеково влијание после прогласувањето на Паркот. Присутни се голем број клучни живеалишта, видови и геоморфолошки појави. Отсуствуваат инфраструктурни објекти, со исклучок на Антенскиот предавател на МРТ на Врвот Пелистер и Планинарскиот дом на Големо Езеро.
Примарна цел на управувањето	Непречено одвивање на природните процеси со цел долгорочна заштита на карактеристичните екосистеми и придружните видови.
Секундарна цел на управувањето	Во зоната за строга заштита се дозволени научно-истражувачки активности, доколку тие не се во спротивност со примарните цели на заштита на подрачјето (член 104 од Закон за заштита на природата).

➤ Зона на активно управување

Зоната за активно управување (ЗАУ) претставува зона од висок интерес за заштита, во која се потребни поголеми управувачки интервенции со цел реставрација, ревитализација или рехабилитација на живеалиштата, екосистемите и другите елементи од пределот. Во зоната за активно управување се дозволени активности од економски карактер кои немаат негативно влијание на примарната цел на заштита, како екотуризам или традиционално екстензивно земјоделство (член 105 од Законот за заштита на природа):

- **ЗАУ01**
- **ЗАУ02 Големо Езеро**
-

	Зона за активно управување
Големина	8496.5ha (49.54% од Паркот)
Атрибути	Природна зона во која се присутни голем број клучни живеалишта и видови. Од инфраструктурата присутен е еден помал објект во сопственост на МРТ, во постапка на легализација.

Годишна програма за заштита на природата за 2021 година

Примарна цел на управувањето	Непречено одвивање на природните процеси во која се потребни поголеми управувачки интервенции со цел реставрација, ревитализација или рехабилитација на живеалиштата, екосистемите и другите елементи од пределот.
Секундарна цел на управувањето	Во зоната за активно управување се дозволени активности од економски карактер кои немаат негативно влијание на примарната цел на заштита, како екотуризам или традиционално екстензивно земјоделство

➤ Заштитен појас (бафер зона)

Б301 – Во бафер зоната е ставен патот кој од Палиснопје води кон врвот Пелистер и кон Големо Езеро, како и појас со широчина од 5 метри непосредно околу патот. Појасот околу патот е оставен единствено со намена да овозможи одржување на патот во природна состојба. Во бафер зоната се вклучени и телекомуникациската антена со објектот на врвот Пелистер и планинарскиот дом на Големо Езеро. Овој појас е оставен единствено со намена да овозможи одржување на патот во природна состојба. Во оваа зона нема да се дозволи изградба на друга линиска или урбана инфраструктура, како ни унапредување на патната инфраструктура преку асфалтирање, поплочување или на друг начин менување на површината на патот. Дополнително, заради заштита на зоната за активно управување од притисоците/влијанијата врз природните вредности кои може да настанат од активности кои се одвиваат надвор од границите на Паркот, секаде каде што зоната за активно управување излегува, односно се тангира, со надворешната граница на Паркот е поставен заштитен појас во широчина од 5 m.

➤ Зона на одржливо користење

Зона за одржливо користење (ЗОК) претставува значителен дел од заштитеното подрачје која не поседува високи вредности за заштитата, каде што се наоѓаат инфраструктурни објекти, објекти на културното наследство, типови на шумски насади коишто не се карактеристични за подрачјето, како и населени места со околното земјоделско земјиште (член 106 од Закон за заштита на природа).

На оваа зона отпаѓа преостанатата територија на Паркот (4194,4 ha).

Со воспоставувањето на новото предлог-зонирање на територијата на Националниот парк, истото сукцесивно ќе биде имплементирано и во Посебните планови за

Годишна програма за заштита на природата за 2021 година

одгледување и заштита на шумите во заштитени подрачја т.е во трите посебни шумско-стопански единици: Брајчино, Вртешка и Пелистер.

	Зона за одржливо користење
Големина	4193.4ha (24.45%од Паркот)
Атрибути	Зона наменета за туристичко – рекреативни активности. Присутни се повеќе живеалишта и видови. Присутна е незначителна инфраструктура.
Примарна цел на управувањето	Еколошко поврзување на живеалиштата и контрола на човековото влијание врз природната зона.
Секундарни цели на управувањето	<ul style="list-style-type: none"> - Туристички активности - Собирање на лековити растенија и габи

Зони во НП „Пелистер“

Зона	Зони (ha)	Зони (%)
Заштитен појас	71.12	0.41%
Зона за строга заштита	4388.5	25.59%
Зона за активно управување	8496.5	49.54%
Зона за одржливо користење	4193.4	24.45%
ВКУПНО	17149.5	100.00%

II ПРОГРАМИ ЗА УПРАВУВАЊЕ И АКТИВНОСТИ СОГЛАСНО ПРОГРАМИТЕ / ПОТПРОГРАМИТЕ ЗА УПРАВУВАЊЕ СО НАЦИОНАЛЕН ПАРК ПЕЛИСТЕР

За реализација и имплементација на годишните потреби, согласно Планот за управување на НП Пелистер според категоријата и целта на заштита на подрачјето, во наредната година потребно е да се спроведат следните програми, односно под-програми, за управување со Националниот парк Пелистер:

Програма 1 Зачувување и мониторинг на природното наследство

Годишна програма за заштита на природата за 2021 година

Програмата за зачувување и мониторинг на природното наследство на НП Пелистер е директно поврзана со визијата за паркот, според која зачуваноста на биолошката разновидност на сите нивоа е со поволен статус и продолжува да претставува главна одлика на паркот. Непреченото одвивање на природните процеси, функции и циклуси во природните екосистеми поддржуваат стабилни и витални популации на засегнатите и особено ендемски и други ретки автохтони видови.

Зачувувањето и мониторингот на природното наследство во Националниот парк Пелистер ќе се реализира преку следните активности распоредени во следните потпрограми:

Потпрограма 1 Долгорочен мониторинг на видовите, живеалиштата и пределите

1.1.1 Мониторингот на состојбата на живеалиштата и видовите во Националниот парк Пелистер

Како една од основните активности мониторингот на состојбата на живеалиштата и видовите во НП Пелистер ќе се реализира преку:

- Со новиот план за управување во Националниот парк, ќе се создадат услови за поконкретно спроведување на мерките и активностите за мониторинг на состојбата на живеалиштата и видовите како една од основните активности на управувањето со НП Пелистер.
- Мониторинг на старите моликови шуми во локалитет Пелистер („Бегова Чешма), се спроведува согласно Студијата и среднорочна програма на мерки за ревитализација на старата моликова шума во локалитетот „Бегова Чешма“, изработена од Шумарски факултет во 2008 г. Мониторингот на процесите ќе се спроведува со контрола на спроведената ревитализација на посадените садници во огледните површини, со нивна нега и отстранување на папратот, онаму каде ги надвисува младите моликови стебвля. Повремено, со посета на претставници од Шумарски факултет ќе се врши и стручен надзор на парцелите.
- Мониторинг и контрола на американската дуглазија е дел од Програма на мерки за контрола (ограничување и/или искористување) на зелената дуглазија (*Pseudotsuga menziesii*) изработена од Шумарски факултет во 2008 г. за Националниот парк Пелистер. Овој вид е присутен и редовно се контролира, што ќе се прави и во 2021

Годишна програма за заштита на природата за 2021 година

година, во одделите 26 и 27 (делумно во зоната на Одржливо, а делумно во зоната на Активно управување) од мелиоративна зона „Вртушка“.

- Мониторингот на ендемски, ретки и засегнати видови во Паркот во минатото се спроведува преку примена на класичната мерка – набљудување на Пелистерската качунка (*Crocus pelistericus*), Полегнатиот каранфил (*Dianthus myrtinervius*), Пази-куќа (*Sempervivum octopodes*), жолтата линцура (*Gentiana lutea*) и точкеста линцура (*Gentiana punctata*).
- Мониторингот на крупните цицачи, ќе се спроведува преку поставените камери замки – 25 на број, а фото материјалот ќе се групира согласно воспоставената аналитика со Проект на ЦеПроСадр, со цел да се добијат релевантни информации за присуството на популацијата и локацијата на појавување на мечката, рисот, волкот, итн.
- Воспоставување, имплементација и континуирано ажурирање на географски информативен систем (ГИС) и база на податоци за природните вредности. За таа цел ќе биде организирана обука на чуварската служба и стручниот кадар на НП Пелистер, со цел да се обезбеди поквалитетен мониторинг.
- Поттикнување и поддршка на научно-истражувачки проекти, кои придонесуваат за подобро познавање на фреквентноста и дистрибуцијата на видовите во Паркот, особено од таксономските групи за кои нема доволно податоци.
- Поддршка на реализацијата на научно-истражувачките активности на територијата на паркот, поврзани со реализацијата на Пилот проектот за Натура 2000.

Одговорно тело за спроведување: Активноста ќе се реализира од страна на Стручниот колегиум и вработените на ЈУ НП Пелистер, ангажирани 5 лица (опрема, плати, гориво).

1.1.2. Идентификување на процесите и заканите кои влијаат врз пределите со физичка заштита

Физичката заштита на територијата на НП Пелистер во текот на 2020 година ја извршува чуварската служба задолжена за директна заштита на Паркот, која се реализира низ пропишаните редовни мерки и активности. Во согласност со внатрешните акти на Јавната Установа, во функција на заштита и зачувување, службата ги извршува следните активности на територијата на Паркот:

Годишна програма за заштита на природата за 2021 година

- редовно патролирање и контрола на теренот,
- контрола на пристапот во Паркот,
- контрола на активностите на посетителите,
- спречување на недозволени дејства и
- пријава на сите физички промени во паркот.

За оваа намена чуварската служба е опремена со основните материјални и технички средства неопходни за извршување на задачите, но во текот на наредната година потребно е обновување на возниот парк, опремата, униформите, и на дел од ХТЗ опремата. Набавката на ХТЗ опрема за постојаните и сезонските работници во Националниот Парк ќе се изврши според проценката на ризик, споредена согласно работата на секој вработен.

Одговорно тело за спроведување: Активноста се спроведува од страна на вработените ЈУ НП Пелистер, ангажирани 7 чувари (плати, гориво, опрема). Потребните средства за опрема се наведени во ставката набавка на опрема во финансискиот дел на оваа програма.

Потпрограма 2 Управување со живеалишта и предели

1.2.1 Заштита на состојбата на живеалиштата кои се под закана од пожари

Согласно Законот за пожарникарство (Службен весник на РМ 67/04, 81/07, 55/13, 158/14, 193/15 и 39/16), ЈУ НП Пелистер изготви 10 годишна Програма за заштита на ЈУНП „Пелистер“ од пожари (2012-2021). Активностите за заштита од пожари се прецизирани со Оперативниот годишен план за заштита од пожари за 2020 год.

Тековните активности на Управата за контрола на пожарите во Паркот поради финансиски ограничувања, се карактеризираат со недоволната техничка опременост во однос на големината и карактерот на теренот, но се прават исклучителни напори да се надминат недостатоците и проблемите, при што, соработката со локалното население во контролата на пожарите. Соработката е на завидно ниво и е од исклучителна важност. Затоа во текот на 2020 година се планира доопремување со техничка опрема за заштита од пожари, и тоа:

- Пили 3 (три)
- Дувалки за гаснење на пожар 2 (две)
- Телескопска пила 2 (две)

Со цел за поефикасно и побрзо да се реагира за гаснење на шумски пожар предвидена е обука

Годишна програма за заштита на природата за 2021 година

за гаснење на пожар на постојани и сезонски работници, 10 лица, кои што обуки ЈУ НП Пелистер ги реализира во соработка на Територијалната противпожарна единица Битола (ТППЕ Битола).

ЈУ НП Пелистер активно учествува во имплементирањето на Проектот за воспоставување на интегриран систем за превенција и рано предупредување за шумски пожари во РСМ, како еден од корисниците на интегрираниот ГИС систем со соодветна база на податоци, која ќе биде дополнувана и дооформена во 2020 година.

Одговорно тело за спроведување: Активноста се спроведува од страна на вработените и дополнително ангажирани 35 лица x 4 месеци (плати, дневници, гориво, опрема).

1.2.2 Утврдување на процесите и законите кои влијаат на трендовите на популациите

ЈУ НП Пелистер има законска обврска континуирано, а исто така и во 2021 година, да ја следи здравствената состојба на шумите во локалитет „Пелистер,, „Брајчино,, и „Вртешка,, и по потреба да превзема превентивни мерки за санирање на просторот.

Следењето на загрозеноста и општата здравствена состојба на шумите и шумското земјиште во Паркот вклучува:

- Во 2021 година ЈУ НП ПЕЛИСТЕР ќе се вклучи во авионско третирање на болести, ако има такво третирање, за појавен боров четник кај белиот и црниот бор, а во дабовите шуми жолтомешката. Оваа активност се реализира во соработка со Шумарскиот факултет - Скопје (експерти по шумарство) кои се главни организатори за авионски третирања. Средствата за авионските третирања ги обезбедува Владата на РСМ.
- теренски обиколки, дефинирање и спроведување на мерките за заштита и зачувување на подрачјето под строга заштита
- следење на штетните видови на инсекти
- воспоставување на хигиена во шумите и остранување на други отпадоци и материјал, кој претставува опасност за размножување на штетници.

Наведените активности воедно претставуваат и мерки за спроведување на целокупната заштита на Паркот. Доколку се појават вакви индикации, ќе се спроведуваат фитосанитарни мерки предвидени со законската регулатива, кои претставуваат законска обврска за заштитата на шумите.

Одговорно тело за спроведување: Активноста се спроведува од страна на вработените ЈУ НП Пелистер, ангажирани 25 лица (плати, гориво, опрема).

Потпрограма 3 Подобрување на состојбата на видовите

1.3.1 Управување со видовите во НП Пелистер

Заштитата, одгледувањето и пред сè управувањето со дивечот во НП Пелистер се регулирани согласно десетгодишната Програма за заштита, одгледување и пред сè управување со дивечот во Националниот парк Пелистер 2012-2022, прифатена од Министерството за животна средина и просторно планирање. Со оваа програма акцент е ставен врз видовите за кои со определени заштитни и одгледувачки мерки за подобрување на густината, половата и возрасната структура, а со тоа и квалитетот и виталноста на популацијата на дивечот. Врз основа на препорачаните мерки ќе се утврдат и потребните интервенции, со цел да се задоволат животните потреби на одделни видови, ќе се проценат можностите и ќе се определат формите на користење во текот на целата година:

- Доволно количество на храна (со мелиорација на пасишта и ливади, обработка на ниви за дивечот, садење на плодносни видови дрвја и грмушки, или набавка на потребни количини на сочна и зрнеста храна)
- Потребен број на солишта и сол за преживарите
- Изградба на хранилишта и поилишта
- Формирање на засолништа за дивечот.

Со Годишната програма за заштита на дивечот 2019/2020 се утврдуваат приоритетните мерки и активности предвидени во тековната година, а се однесуваат на заштитата, одгледувањето и управувањето со дивечот, со цел да се подобрат условите за неговиот траен опстанок и развој. Истите ќе се применуваат само во Зоната за активно управување и Зоната за одржливо користење, врз основа на претходно добиена дозвола од Министерот кој раководи со органите надлежни за вршење на работите од областа на ловството, но и Министерот кој раководи со органите надлежни за вршење на работите од областа на заштитата на природата. Во Зоната за строга заштита не се предвидени никакви активности во интерес на задржувањето на изворните и неизменетите карактеристики на екосистемите.

Одговорно тело за спроведување: Активноста ќе се реализира од страна на Стручниот колегиум и вработените на ЈУ НП Пелистер, ангажирани 6 лица (сол, минерали, зрнеста храна, семе, опрема, плати, гориво).

Потпрограма 4 Следење на состојбата со распространувањето на инвазивните видови и преземање мерки за нивно отстранување

1.4.1 Спроведување на активности согласно препораките од студијата за контрола на американската дуглазија

Програмата на мерки за контрола (ограничување или искоренување) на зелената дуглазија

Годишна програма за заштита на природата за 2021 година

(*Pseudotsuga menziesii*) во Националниот парк Пелистер изработена од Шумарски факултет - Скопје во 2008 година има за цел спроведување на мерки за контрола на зелената дуглазија врз база на научна и стручна анализа на можностите за враќање на првобитната автохтона вегетација во НП Пелистер. При тоа непосредни цели се увид во состојбата на присутвото на зелената дуглазија и другите дрвенести автохтони видови и нивното распространување во Националниот парк Пелистер, како и утврдување на влијанието на зелената дуглазија врз другите дрвенести автохтони видови. Врз основа на препораките во оваа Програма, постои потреба од целосно отстранување на стеблата од **бор стробус**. Отстранувањето е неопходно бидејќи борот стробус е петто-игличест алохтон вид и е во ист род со моликата, така што може да се случи вкрстување, со што би се создале услови за загрозување на генофондот на моликата. Со цел утврдување на методологијата и динамиката за реализација на оваа активност стручните лица на ЈУ НП Пелистер ќе побараат дополнителна согласност врз основа на претходно добиено стручно мислење од соодветна научна установа како и мислење од МЖСПП надлежно за вршење надзор врз управувањето со националниот парк.

Дел од активностите беа спроведувани во текот на 2010 и 2011 година, како и другите последувателни години, а доколку се појави потреба, ќе се спроведи продолжување на оваа активност и во текот на 2021 год.

Одговорно тело за спроведување: Активноста ќе се реализира од страна на Стручниот колегиум и вработените на ЈУ НП Пелистер, ангажирани 8 лица (опрема, плати, гориво.)

1.5 Потпрограма 5 Долгорочен мониторинг и заштита на геонаследството ***Зачувување на значајните елементи од физичката средина (геолошки, геоморфолошки, хидролошки карактеристики)***

1.5.1 Заштита на геолошкото и геоморфолошкото наследство

Оваа потпрограма се фокусира пред се на камените реки кои претставуваат реткост на Балканот. Површината на камените реки во Паркот постепено се намалува поради ширењето на моликовите шуми. Долгогодишните набљудувања на стручните лица во Паркот укажуваат на тоа дека возрасните моликови стебла кои растат на камените реки побрзо и почесто се сушат во споредба со оние кои растат на локалните простори со добро развиена почва. Ваквата појава посочува на можна реверзибилност на процесот на сукцесија на моликата на подолг рок. Сепак, ваквите хипотези треба да се потврдат со подолгорочни и систематски набљудувања поради што се спроведува мониторинг на моликовите шуми.

Одговорно тело за спроведување: Активноста ќе се реализира од страна на Стручниот колегиум и вработените на ЈУ НП Пелистер, ангажирани 5 лица (опрема, плати, гориво).

1.5.2 Зачувување на хидролошките карактеристики

Зачувување на хидролошките карактеристики на реките и посебно на Големото и Малото езеро на Пелистер се реализира со постојан мониторинг на постетителите кои претставуваат евентуални потенцијални загрозувачи но и со постојана контрола на квалитетот на вкупните води во Националниот парк Пелистер, како и на состојбата со зачувување на биолошкиот минимум на оние реки на кои се изградени мали хидроцентрали.

Одговорно тело за спроведување: Активноста ќе се реализира од страна на Стручниот колегиум и вработените на ЈУ НП Пелистер, ангажирани 5 лица (опрема, плати, гориво).

1.5.3 Зачувување на значајните пределски или пејсажни вредности

Зачувувањето и унапредувањето на пејсажните вредности на Паркот се темелат на следните мерки и услови:

- Спроведување на сите обврски од законските прописи кои се однесуваат на оваа област
- Заштита на посебните природни и културно - историски вредности како приоритетни барање во користењето и намената на површините
- Водење на сметка за влијанието на природните вредности на Паркот при изградба на нови рекреативни содржини
- Изработка на типични ознаки, табли, еколошки паноа и сл. кои се поставуваат на на фреквентните и посебно утврдени локации низ Паркот
- Уредување и заштита на приоритетните локации и атракции во паркот
- Санирање на шумските патишта, отстранување на разен отпаден материјал и воспоставување на хигиена во шумата

Одговорно тело за спроведување: Активноста ќе се реализира од страна на Стручниот колегиум и вработените на ЈУ НП Пелистер, ангажирани 5 лица (опрема, плати, гориво).

2. ПРОГРАМА 2. Одржливо користење на природните ресурси

Потпрограма 1 Одржливо користење на дивите видови (растенија и габи) кои се собираат за комерцијални цели

Годишна програма за заштита на природата за 2021 година

Оваа Потпрограма го регулира собирањето на другите шумски производи врз основа на принципите на одржливо искористување и со примена на научни сознанија. Во рамките на оваа програма во изминатите години се реализираа повеќе активности за воспоставување на систем на дозволи/договори за одржливо собирање на боровинките во Национален парк Пелистер, кои ќе продолжат и во текот на 2021 година. Како дополнување на овие активности се извршува мапирање на територијата на која се наоѓа боровинката и другите шумски производи и се прави проценка на количините за одржливо собирање, при што, проценетите просечни количини се како што следи:

Собирањето на моликовото и еловото семе ќе го вршат искусни работници од потпелистерските села.

Врста	Количина во кг
Елово семе	179
Моликово семе	216
Боровинки	130.000

Одговорно тело за спроведување: Активноста ќе се реализира од страна на Стручниот колегиум на ЈУНП Пелистер во соработка со овластено сертификационно тело, 5 редовни вработени и 10 лица дополнително ангажирани контролори за време на бербата на боровинките (трошок за собирање на семе, трошок за сертификација, опрема, плати, гориво).

3.ПРОГРАМА 3. Управување со шумски живеалишта и екосистеми

Програмата ќе води кон подобро управување со шумските подрачја. Управувањето со шумите треба да се заснова на екосистемски пристап и приспособување на шумски практики во согласност со еколошките процеси и модели.

3.2 Потпрограма 2 Идентификација и заштита на дрвја, значајни за биолошката разновидност и мртва шумска дрвесина во шумите од НП Пелистер

3.2.1 Дореализација на изработката и подигање на арборетум

Арборетумот е дизајниран како шумски парк кој ќе претставува место за пријатна прошетка и учење со трасирани патеки низ родовите на шумски заедници, обележани со плочки со латински и народни имиња.

Наведената активност, со помош на средствата определени од ЕУ, треба да биде дореализирана

Годишна програма за заштита на природата за 2021 година

преку УНДП, во текот на 2020 година. Проектната задача за изработка на теренот е изведена на простор од 2,5 ха околу Информативниот Центар – арборетум со видови застапени во Националниот парк Пелистер. Се работи за подигање на своевидна ботаничка градина во која ќе се одгледуваат дрвја и други растителни видови, кои ќе бидат распоредени воглавно по родови.

Во текот на 2021 година ќе се дореализираат следните активности:

Дооформување на посебните месторастежни услови за соодветните видови кои се внесуваат во арборетумот (според еколошката валенција), поставување на таблички за истите и засадување на нови садници на местото на оние кои не се прифатени и дооформување со други автохтони видови.

Богатиот и разновиден шумскиот екосистем на Пелистер, ќе се рефлектира во Арборетумот на дрвенести видови.

Одговорно тело за спроведување: Активноста се спроведува од страна изведувач ангажиран со соодветен тендер од страна на УНДП, вработени ЈУ НП Пелистер

Потпрограма 5 Пошумување на необновени сечишта, отворени терени, после природни или антропогени катастрофи и несреќи, терени со ерозија и ревитализација на деградирани шумски состоини

3.5.1 Зачувување на шумските екосистеми со пошумување согласно препораките од студијата за ревитализација на старите моликови шуми околу Бегова Чешма

Врз основа на препораките од Студијата и среднорочната програма на мерки за ревитализација на старите моликови шуми во локалитетот Бегова Чешма во Националниот парк Пелистер изработена од Шумарски факултет од Скопје во 2008 г. во текот на изминатите години, континуирано се одвиваат активности за обнова на старите моликови шуми на 2 површини, од кои една кај место викано – Ластојчин камен (локалитет „Бегова чешма“) и втората површина над Детското одмаралиште, исто така (локалитет „Бегова чешма“). Во 2021 година се планира да се продолжи редовно одржување на веќе постоечките површини.

Одговорно тело за спроведување: Активноста се спроведува од страна на вработените на ЈУ НП Пелистер, ангажирани 15 лица (плати, материјал, гориво).

3.5.2 Зачувување на шумските екосистеми со потсејување

Оваа активност се однесува на одржувањето на шумите, нега и заштита на екосистемите од растителни болести, штетници, заштита од пожари и сл. Со пошумувањето и потсејувањето, како

Годишна програма за заштита на природата за 2021 година

важни мерки во зачувувањето на шумските екосистеми се пополнуваат загрозените состојби со автохтони видови, се санираат и обновуваат заболените шумски култури и се санира деградираното шумско земјиште. Во наредната година планирани се одредени количини на семе и средства со што ќе се финансираат мерките во домен на одгледување и заштита на шумите.

Во текот на 2021 година во ЈУ НП Пелистер се предвидува да се изврши потсејување во **локалитет „Пелистер“ со моликово семе** во следниве оддели:

Оддел / пододдел	Потсејување на површина во ха	семе за потсејување во кг	За 1ха е потребно кг. семе молика
Оддел 80 пододдел а	59,60	179	3 kg
Вкупно	59,60	179	

Во текот на 2021 година во ЈУ НП Пелистер се предвидува да се изврши потсејување во **локалитет „Пелистер“ со елово семе** во следниве оддели:

Оддел / пододдел	Потсејување на површина во ха	семе за потсејување во кг	За 1ха е потребно кг. семе од ела
Оддел 11 пододдел а	13,35	77	5 kg
Оддел 67 пододдел а	46,44	139	5 kg
Вкупно	59,79	216	

Одговорно тело за спроведување: Активноста се спроведува од страна на вработените ЈУ НП Пелистер, ангажирани 15 лица (плати, гориво, материјал).

3.5.3 Мелиоративно-одгледувачки мерки за подобрување и ревитализација на шумски екосистеми

Согласно со План за управување на Националниот Парк Пелистер 2021-2030, Планови за одгледување и заштита со шумите: „Пелистер“ 2015-2024; и “Вртушка” период 2020-2029, и Оперативниот план за првиот петгодишен период (од 2020-2025 год.) кој е во согласност со правилникот со содржината во плановите за управување на заштитените подрачја за заштита, според Програма 3 - Програма за управување со шумски живеалишта и екосистеми, Потпрограма-Пошумување на необновени сечишта, отворени терени, после природни или антропогени катастрофи и несреќи, терени со ерозија и ревитализација на деградирани шумски состоини, од оперативниот план во шумите на Паркот во текот на 2021 год. ќе се превземат следните активности и заштитни мерки за заштита на шумите и шумското земјиште:

- Мелиоративни и одгледувачки активности,
- Селективни прореди за ревитализација на деградирани насади,
- Отварање на шумите и одржување на постоечките патишта .

Покрај овие активности исто така ќе се има во предвид и оставање на доволна количина на мртвата дрвесина во сите шумски екосистеми, заштита на старите и големи дрвја, заштита на дрвја од семено потекло таканаречени семењаци, заради продукција на добар генофонд, заштита на хабитатни дрвја, да се зголеми количеството мртва биомаса, отстранување на алохтони шумски видови, активно управување со моликовите шуми според оперативниот план (отстранување на густе состоини со ела и други сенкољубиви видови, заштита на подмладни јадра и подобрување на структурата на едновозрасни млади состоини,.

Да не се попречува процесот на природна регенерација после предвидените одгледувачки активности, да не се вршат никакви активности во заедниците со евла, да нема никака интервенција на дрвја во близина на реки и потоци и по потреба да се врши нивна реставрација.

Со овие мелиоративни и одгледувачки мерки се обезбедува заштита и унапредување на постоечките шумски екосистеми. Оваа активност има за цел на деградираните шумски екосистеми да им се овозможи непречен развој и преод во повисок облик. Ќе се изврши евидентирање и обележување на стеблата кои треба да се отстранат заради лошите физиолошки predisпозиции, а кои негативно влијаат врз околните стебла и помладокот, кои им пречат на другите функции на шумските комплекси.

Со селективни прореди ќе се остават стебла кои се најквалитетни и кои ќе бидат носители на квалитетната дрвна маса и прираст и добар генофонд од автохтони видови, а ќе се отстранат стебла суви, трули, со скршен врв, заболени, со широки круни, со предвиден интензитет, стебла кој го попречуваат нормалниот растеж и развој на

Годишна програма за заштита на природата за 2021 година

виталните и перспективни дрвја. Предвидените мелиоративни одгледувачки мерки ќе бидат спроведени во локалитетот „Пелистер“ на живеалишта од бука и молика, и локалитетот “Вртушка” на живеалишта од даб, бука и б.бор.

Одговорно тело за спроведување: Активноста ќе се реализира од страна на Стручниот колегиум и вработените на ЈУ НП Пелистер.

3.5.3.1 Отварање на шумите и одржување на патишта

3.5.3.1.1 Одржувањето на шумските патишта во Националниот парк Пелистер

Одржувањето на шумските патишта во Националниот парк Пелистер претставува важна мерка која е потребна за тековното работење спроведувањето на потребните активности и управување со Паркот. Ќе се спроведува во сите три локалитети: „Пелистер, Вртушка, и Брајчино“, согласно со Планот за управување на НП Пелистер 2021-2030 год. континуирано со интервенции на локациите каде што ќе има потреба од истите. Во овај контекст ЈУНП Пелистер, ќе ги превзема сите активности кои се потребни за патиштата кои се во границите на паркот, за кои е таа надлежна и патиштата кои се на границите на паркот или во непосредна близина (Брајчино)а се користат за активностите на истата.

Одговорно тело за спроведување: Активноста ќе се реализира од страна на Стручниот колегиум на ЈУНП Пелистер во соработка со овластено градежна компанија (градежни работи, материјал опрема, плати, гориво).

3.5.3.1.2. Изградба на шумски патишта во Националниот парк Пелистер

Отвореноста на шумата во локалитетот „Пелистер“ е мала, потребно е зголемување на патната мрежа за подобрување на можностите за извршување на мелиоративно-одгледувачките мерки, мониторинг, мерките за ревитализација и реставрација на шумските екосистеми, мерки и следење на состојбата со шумските еко-системи, како и за брза интервенција при евентуални шумски пожари. За потребата на оваа специфична активност направена е стручна анализа на состојбата, извршен теренски увид на локацијата и дозволените активности во зоните, според новото зонирање дефинирано со Планот за управување со ЈУНП Пелистер при што е утврдено дека истите се наоѓаат во зоната за активно управување. Реализирањето на оваа активност ќе се спроведува според развојните документи и соодветните правила и прописи, со цел негативните влијанија како и деградацијата на просторот да се сведат на минимум.

Во целост ќе се почитува Планот за управување на ЈУНП Пелистер од 2021 до 2030 год. и Оперативниот план за петгодишен период од 2020 до 2025 год., (Програма 3 управување со шумски живеалишта и екосистеми) .

Во согласност со Планот за одгледување и заштита на шумите - локалитет Пелистер 2015-2024,

Годишна програма за заштита на природата за 2021 година

во текот на 2021 година во НП Пелистер, планирана е изградба на еден нов шумски пат во локалитет “Пелистер” и санирање на постоечки шумски пат во локалитет “Брајчино”

1. Трасирање на нов шумски пат, во должина од 2240 метри, во локалитет “Пелистер” - КОДРО кој ќе поминува низ прикажаните оддели во табелата.

ОДДЕЛИ	Должина во метри
88 а	140
87 а	600
86 а	500
85 а	500
84 а	500
ВКУПНО:	2240

Отварањето на новиот шумски пат, кој претставува продолжување на веќе постоечки шумски пат, ќе се изврши со цел мониторинг на флора и фауна, заштита од пожари и извршување на одгледувачки мерки како: отстранување на суви, трули, заболени и стебла со скршен врв.

Исто така од висок интерес е за заштита во зоната на активно управување, за поголеми управувачки интервенции, со цел реставрација, ревитализација и рехабилитација на живеалиштата, екосистемите и другите елементи на пределот.

2. Во ШСЕ Брајчино треба да се изврши реконструкција на мост на Ржанска река, кој е направен од дрвена конструкција пред 7 години и повеќе не е функционален. Потребно е да се доработи со бетонска конструкција.

Одговорно тело за спроведување: Активноста ќе се реализира од страна на Стручниот колегиум на ЈУНП Пелистер во соработка со овластена градежна компанија (градежни работи, материјал опрема, плати, гориво).

Потпрограма 3.5.4 Изготвување на Посебен план за одгледување и заштита на шумите во шумскостопанската единица “Брајчино”

Националниот парк Пелистер врз основа на Законот за шумите (Сл.весник на Р.М бр.64/09 , 24/11, 53/11, 25/13, 79/13, 147/13,43/13, 160/14, 33/15, 44/15, 147/15, 07/16 и 39/16,) и Правилникот

Годишна програма за заштита на природата за 2021 година

за содржината на посебните планови за одгледување и заштита на шумите во заштитени подрачја (Службен весник на РМ бр. 248/19), во тек е изработката на изготвување на Посебен план за одгледување и заштита на шумите во шумскостопанската единица "Брајчино" .

Планот треба да е завршен во првата половина на 2021 год., согласно со Планот за управување на ЈУНП Пелистер од 2021 до 2030 год. и Оперативниот план за петгодишен период од 2020 до 2025 год. новиот план ШСЕ Брајчино ќе биде усогласен со новото зонирање. Планот е потребен за тековното работење и управување за шумскостопанската единица Брајчино како и исполнување на законските обврски спрема Законот за шумите.

Плановите за ШСЕ Вртушка и ШСЕ Пелистер согласно со Планот за управување на ЈУНП Пелистер од 2021 до 2030 год. и Оперативниот план за петгодишен период од 2020 до 2025 год. ќе бидат усогласени со новото зонирање во текот на 2022 и 2023 година.

3.5.5 Одржливо користење на шумите во приватна сопственост

ЈУ НП Пелистер, врз основа на член 92 од Законот за шумите („Сл.весник на РМ„ бр 64/09, 24/11, 53/11, 25/13, 79/13, 147/13,43/13, 160/14, 33/15, 44/15, 147/15, 07/16 и 39/16), има право на администрирање (одгледување, заштита и користење) со шумите во приватна сопственост.

Во тој контекст Управата на Паркот за сопствениците на парцелите, шумите кои се наоѓаат во приватна сопственост на територијата на Националниот парк Пелистер или во близина на територијата на Паркот (потпелистерските села Трново, Магарево, Дихово, Ротино, Цапари, Маловиште, Ѓавато, Братиндол, Долна Бела Црква, Горна Бела Црква, Козјак, Кажани, Нижополе, Грнчари, Љубојно, Брајчино), обезбедува одредени услуги. Услугите се однесуваат на сечење на огревно дрво (маркирање, издавање на документи – испратница за превоз на посеченото огревно дрво и сл.). Кај приватните сечи, претежно станува збор за огревно дрво, бидејќи во мал процент од парцелите-шуми во приватна сопственост има потреба за сеча на техничка маса.

Одговорно тело за спроведување: Активноста ќе се реализира од страна на Стручниот колегиум и вработените на ЈУ НП Пелистер, ангажирани 8 лица (опрема, плати, гориво).

4. ПРОГРАМА 4. Управување со културно наследство

Културното наследство на Националниот парк Пелистер е разновидно од археолошки локалитети, рурална архитектура, цркви, манастири, духовна култура. Во близина минувал античкиот пат Via Ignatia со многу попатни станици, линијата на Македонскиот фронт од Првата Светска војна и тука било и средновековното јадро на средновековното Македонско царство на Самуил.

Програмата за управување на културното наследство пред сè се однесува на заштита на селото Маловишта, кое се смета за автентично наследство на влашката култура, со уникатната

Годишна програма за заштита на природата за 2021 година

просторна структура, со видливо издвоени маала, тесни улици, убавото природно опкружување и разновидноста на куќите.

Управата за заштита на културното наследство во текот на 2020 година донесе Решение со кое Руралната споменичка целина Маловишта се прогласува за значајно културно наследство. И поради тоа, но како и досега, НП Пелистер и во 2021 г., но и во наредните години ќе настојува да се зачува традиционалниот изглед на селото Маловишта. За исполнување на оваа цел Управата на Паркот се залага кај надлежните органи да се донесе “Детален урбанистички план за село Маловишта”.

Со оглед на тоа дека автентичната архитектура на селото Маловишта претставува специфично културно наследство, сите активности и во 2021 година ќе се извршуваат во консултации, соработка и стручна поддршка од страна на НУ Музеј и Завод Битола и со Министерството за култура – Управа за културно наследство, како стручен и надлежен орган за вршење на работите од областа на културното наследство. При тоа ќе се инсистира на почитување на традиционалните форми и градежни материјали при изградаба на нови или реконструкција на стари објекти.

За промовирање на културното наследство ЈУ НП Пелистер ќе организира истражување и собирање на стари фотографии и информации низ литературата од кои може да се добие увид во традиционалниот живот на населението во потпелистерските села, со кои ќе се организираат изложби на фотографии.

Одговорно тело за спроведување: Активноста ќе се реализира од страна на Стручниот колегиум и вработените на ЈУ НП Пелистер, ангажирани 2 лица (опрема, плати, гориво).

5. ПРОГРАМА 5 Развој на одржлив туризам и рекреација

Националниот парк Пелистер поседува значајни природни и културни вредности, кои претставуваат солидна основа за развој на еколошки одржлив туризам.

Програмата е усогласена со: Националната стратегија за биолошка разновидност со акционен план, Национална стратегија за природа, Национална стратегија за туризам, Просторен план на Република Северна Македонија, Просторен План за НП Пелситер, Закон за заштита на природа.

Потпрограма 1 Валоризирање на туристичките простории за развој на одржлив туризам во НП Пелистер и блиската околина

5.1.1 Информативен центар во НП Пелистер

Информативниот Центар (ИЦ) на НП Пелистер, покрај промоцијата на природните и културни богатства има и едукативна функција, обезбедува промотивни и еукативни материјали, кои се

Годишна програма за заштита на природата за 2021 година

достапни на сите категории на посетители, при што го подобрува квалитетот на посетата во Паркот. Во 2021 година ќе продолжи надоградувањето и надополнувањето на ИЦ со нови содржини и елементи, и тоа:

- Преуредување на изложбена поставка со нови посоефицирани елементи, фотографии со ендемските и карактеристичните видови на флора и фауна, која поставка ќе може да се вклопи во симултаното преведување на содржините на повеќе јазици, наменети за посетителите.
- Организирање на фото изложби со мотиви од НП Пелистер
- Дополнување на постоечката поставка на препарирани животни
- Осмислување на интерактивни дигитални презентации на природните и културните вредности на Паркот
- Изработка на мобилни апликации за НП Пелистер достапни со интернет
- Инсталирање на посебен софтвер со преведени содржини на странски јазици, за да можат да се селектираат и јазикот и содржините според желбата на посетителите
- Организирање на семинари и тематски работилници
- Користење на просторот за активностите на реализација на Проекти на НП пелистер или други субјекти

Одговорно тело за спроведување: Активноста ќе се реализира од страна на Стручниот колегиум и вработените во Информативниот центар на Националниот Парк Пелистер, ангажирани 2 лица (опрема, материјал, услуги, плати, материјални трошоци, набавка на стоки за продажба).

Потпрограма 2 Развој на услуги за туристите

5.2.1 Организирање на водичка служба

Организирањето на водичката служба како потреба произлезе од барањата пред сè на странските посетители. Со оглед на тоа дека не се работи за обични водичи туку обучени лиценцирани планински водичи со посебни познавања и способности.

Со оглед на неможноста од редовите на постојниот персонал да биде подобрена оваа функција, ќе бидат склучени договори за ангажман на овластени и лиценцирани водичи при посетата на организирани групи, кои од НП Пелистер ќе побараат, или од наша страна ќе им биде понудена таква услуга.

Во рамките на оваа активност ќе биде изработена програма во која ќе бидат понудени повеќе можности за туристички тури и обиколки, групирани по тежина, времетраење, индивидуални и групни, базирана на евидентираниите и означени патеки во НП Пелистер.

Одговорно тело за спроведување: Активноста ќе се реализира од страна на Стручниот колегиум и вработените во Информативниот центар на НП Пелистер, ангажирани 2 лица (плата, гориво).

Потпрограма 5 Валоризирање на туристичките простории за развој на одржлив туризам во НП Пелистер и блиската околина¹

5.5.1. Промоција на Паркот како туристичка дестинација на Балканот

Целта на оваа Потпрограма е континуирано и квалитетно промовирање на НП Пелистер на националниот и меѓународниот пазар како туристичка дестинација, преку учество на саеми и конференции, доколку за тоа има финансиски можности, со подготовка на нови или збогатени пропагандни материјали, преку печатени и електронски медиуми, како и соработка со туроператори и туристички агенции за вклучување на НП Пелистер во нивните туристички понуди.

Промоцијата на НП Пелистер преку електронските медиуми, првенствено преку социјалните мрежи, како најактуелен и воедно најдостапен начин на промоција и презентација, и во 2021 година интентивно ќе се користи и тоа преку официјаната веб страница, фејсбук профилот, youtube каналот како и страната на Агенцијата за промоција и поддршка на туризмот во РНМ.

За подобра промоција на вредностите на Паркот потребно е во 2021 година да се испечатат нови промотивни материјали на англиски, македонски и албански јазик, кои ќе бидат дистрибуирани до Агенцијата за промоција и поддршка на туризмот на РМ како и до туристичките агенции низ државата, и ќе се направат дополнителни активности за воспоставување соработка со истите, за вклучување на НП Пелистер и Информативниот центар во нивните туристички понуди.

Одговорно тело за спроведување: Активноста ќе се реализира од страна на Стручниот колегиум и вработените на Информативниот центар, ангажирани 3 лица (патни трошоци и трошоци за саем, печатење на пропагандни материјали).

5.2 Потпрограма 2 Развој на туристичка инфраструктура во НП Пелистер

5.2.1 Одржување и изработка на туристичка инфраструктура и попатни содржини

Како и секоја година така и во текот на 2021 ќе се оджува постојната и ќе биде поставена и дополнителна инфраструктура во Паркот и тоа преку:

- Изработка на потребната урбанистичка документација за Урбанистички план вон населено место за локалитетите КП 245/1, Голема Ливада - 5,3 ха и КП 22, Маловиште – 1,23 ха, која треба да биде остварена во 2021 г. со обезбедување градежна дозвола и отворање на повик за јавно приватно партнерство за развој на нови форми на сместување и рекреација за тие две локации. Потребно е да се изврши пренамена на земјиштето, со цел да се може да се оствари аплицирање на идни отворени повици од фондации или јавно приватно партнерство.
- Подготвената е урбанистичка документација за поставување на урбана опрема за

Годишна програма за заштита на природата за 2021 година

адреналинска патека за деца и возрасни околу Информативниот центар и урбанистичка документација за изградба на zip-line адреналинска патека-лизгалка преку камењарот пред Палиснопје.

- Арборетумот финансиран од ЕУ, кои средства ги обезбеди МЖСПП, се реализирани во 2020. Посадени се предвидените садници пренесени од други простори на НП Пелистер и се очекува во текот на пролетта 2021 година да биде дооформена структурата на Арборетумот, за потоа да биде ставен во функција.
- Спроведена е реконструкција и направени се нови пешачки и велосипедски патеки. Во 2021 година со средства кои ги менаџира УНДП треба да се спроведе реконструкцијата на Патеката по Камењарот, да се доопреми со фото-паноа Историската патека патека, и да се довршат активностите на велосипедската патека Инфоцентар – Големо Езеро – Брајчино, посебно на брајчинската страна.

Одговорно тело за спроведување: Активноста ќе се реализира од страна на Стручниот колегиум и вработените на Информативниот центар во НП Пелистер, ангажирани 3 лица (опрема, плати, гориво, ангажирани стручни лица).

Потпрограма 3 Систем за мониторинг на посетители во НП Пелистер

5.3.1. Мониторинг на посетители во Националниот парк Пелистер

Националниот парк Пелистер во 2021 година предвидува активности во Потпрограма Систем за мониторинг на посетители во НП Пелистер. Унапредувањето на системот за мониторинг на посетители во НП Пелистер ќе се извршува преку:

- Следење на состојбата со бројот на посетители и нивното искажување на мислења во врска со Паркот, преку постојано анкетирање на посетителите, особено на оние кои го посетуваат Информативниот центар.
- Изработка на софтверска програма за надгледување на посетителите и контрола, со што би се минимизирале негативните влијанија, за кои е во тек инсталирањето на опремата добиена со проектот кој НП Пелистер го има добиено преку ИПА програмата (Грција-Македонија) под наслов „I-TOUR“.
- Согласно истиот проект од ИПА, во поглед на подобрување на квалитетот на информирање на посетителите на Информативниот центар со почетокот на 2021 г. треба да биде инсталирана и да профункционира опремата за симултан превод за информирање на посетителите на Инфоцентарот на неколку јазици. Со тоа запознавањето на посетителите со вредностите на Паркот ќе биде подигнато на повисоко ниво и ќе им биде овозможено квалитетно информирање за природните богатства на Пелистер.
- Со добивањето на опремата во текот на 2021 година треба да бидат подготвени тематски програми за обиколка на Паркот, за водење на групи со користење на симултан превод, по Историската, детската патека, или други патеки за кои посетителите ќе пројават интерес.

Годишна програма за заштита на природата за 2021 година

- Во 2020 г. профункционира и мрежната поврзаност преку ви-фи сигнал за покривање на целата територија на паркот, и се подигне степенот на безбедност и ориентација во полза на посетителите. Во текот на 2021 на повеќе точки во паркот можат да се поврзат со ви-фи сигналот и да добијат неопходни информации, или да побараат некаква помош за ориентација, во случај на повреда или сл., од Управата на Паркот.

ПРОГРАМА 6 Локален развој (со акцент на одржување на традиционалните стопански дејности)

Потпрограма 1 Активно учество на локалните заедници во управувањето со Националниот парк Пелистер

6.1.1 Локални заедници

Соработката со локалната заедница и локалниот развој на населението останува една од приоритетните активности на управувањето со НП Пелистер. Како во изминатиот период така и во наредната година, Управата на Паркот доследно ќе ја спроведува политика на вклучување на локалното население во извршувањето на редовните и сезонските активности на работата на Паркот, се разбира, во рамките на можностите.

Локалните заедници редовно се присутни во активностите Советот на засегнати страни, а во текот на 2021 година, заради запознавање на јавноста со активностите за донесениот Нов План за управување и Нацрт Просторниот план на НП Пелистер ќе бидат промовирани преку организирани состаноци и средби, пред се со локалните заедници во и околу Паркот.

Покрај редовни вработувања (чувари и друг технички и стручен персонал) Паркот обезбедува и сезонска работа за голем број жители од с. Маловишта и селата кои се на границата на Паркот, во редовните, но и во дополнителните активности во шумите, собирање на семе и шишарки од молика, ела и бел бор, земјени и други градежни интервенции и зафати, сезонско зајакнување на чуварската служба, гаснење на пожари и сл.

Исто така, Управата на Паркот покажува разбирање и флексибилност во искористување на некои од природните ресурси, особено боровинката, смреката, повеќе лековити растенија и сл., кои локалните жители редовно ги собираат и продаваат, со што остваруваат приход кој има големо значење во ублажување на невработеноста и сиромаштијата.

ПРОГРАМА 7 Информирање, подигање на јавната свест и образование /

едукација

7.1.1 Промоција и почеток со функционирање на редизајнирана веб страницата на НП Пелистер

Следејќи ги новите трендови и побарувања, постоечката веб страница е редизајнирана и треба да биде ставена во функција во 2021 год., подобрена и надоградена, со посоефициран дизајн, лесно достапно мени и можности за нови софтверски решенија, кои ќе помогнат не само во промоцијата на Паркот туку и во интеракцијата на вработените со заинтересираните посетители на Паркот, кои можат во секое време да се запознаат со новостите и остварувањата во Паркот. Страницата континуирано ќе се дополнува со нови интересни теми и важни едукативни и туристички информации.

Покрај неа и понатаму ќе биде во функција и првичната веб страна на НП пелистер.

Одговорно тело за спроведување: Стручниот колегиум со внатрешни кадри и надворешни соработници.

Потпрограма 1/ Обезбедување на информации

7.1.1 Информирање на јавноста

Во текот на 2021 година, со донесувањето План за управување со Националниот парк Пелситер (2021-2023) и вклопување во него на Планот за управување со Натура 2000, ќе се утврдат и нови и неопходни содржини за најважните мерки и активности кои тој план ќе ги предвиди.

Во текот на јавните расправи за Новот План за управување, јавноста беше запознаена за видовите, живеалиштата и видовите на птици за кои ќе треба да се спроведуваат мониторинг и мерки за конзервација во НП Пелистер, и согласно тоа, ќе се подготват материјали и содржини за подигање на јавната свест и запознавање на пошироката јавност со улогата на Паркот во заштита на биодиверзитетот.

Потпрограма 2 Односи со јавноста и јакнење на јавната свест за Паркот

7.1.2. Активности за одржување на посебни настани

Секоја година на територијата на НП Пелистер се организираат посебни настани во соработка со МЖСПП, заинтересирани страни, здруженија на граѓани како и со локалното население:

- Поддршка на **Екстрим Бајк** - велосипедска активност организирана од неколку екстрим бајк-клубови, треба да продолжи да се организира во 2021 и наредните години, со поддршка на ЈУ НП ПЕЛИСТЕР и други спонзори.

Годишна програма за заштита на природата за 2021 година

- Поддршка на **Пелистер Ultra-Trail Marathon**-интернационален настан во планинско трчање, организиран за август 2021 година
- Подготовка, печатење, и веб – промоција на **Брошура за 88 дрвни видови** на растенија во НП Пелистер
- Организирање на **Светски ден на биолошка разновидност**, во соработка со МЖСПП
- Организирање на **Ден на екологијата**, во соработка со МЖСПП
- Организирање на **„Ден на планетата земја“**, во соработка со МЖСПП
- Организирање на тематска работилница **„Ден на заштитата на животната средина“**
- Поддршка при организацијата на традиционалниот **„Марш на Муратот“**
- Поддршка при организацијата на **Планинарски Марш** организиран од планинарското друштво „7 Мај“ од Битола
- Поддршка при организација на прославата во с. Маловиште, по повод **празникот на „Св Ана“**.

7.2.3. Информирање и подигање на јавната свест

Во областа на информирањето и подигањето на јавната свест НП Пелистер во 2021 год., предвидува:

- Организирање на јавни расправи за вредностите на Паркот, а во врска со Студијата за ревалоризација на вредностите, Планот за управување и Нацрт Просторниот план на НП Пелистер
- Организирање на информативни средби со локалните заедници и јавноста за запознавање со значењето на мрежата Натура 2000
- Препечатување на дел од постоечки информативни материјали, и/или изработка на други, согласно потребата.
- Изработка на посебна брошура за Арборетумот и неговите содржини за идните посетители.
- Изработка на брошура со цела да се промовираат постојните и новите патеките низ НП Пелистер со детални информации за должината, тежината на истите како и атракциите кои притоа можат да се видат.
- Организирање на трибини и форуми за актуелни теми од областа на заштитата на животна средина, значењето на Натура 2000 и заштитата на културното наследство во Паркот.

Одговорно тело за спроведување: Активноста ќе се реализира од страна на Стручниот колегиум и останатите, ангажирани 5 лица (трошок за организирање на трибини, печатење на материјали, плати, гориво).

Потпрограма 4 Еколошко образование

7.4.1 Образование и едукација

Како дел од воспитно образовните активности, во текот на 2021 година, Информативниот центар ќе направи посебни напори за да воспостави тесна соработка со локалните и регионалните училишта, а со оние, со кои тоа е веќе остварено, ќе продолжат започнатите активности за еколошка едукација, пред се, наменети за ученици од основното и средното образование во Битола и Ресен и тоа низ повеќе форми на активности како:

- едукација на ученици преку организирање на училница во природа, еко работилници и едукативни програми
- осмислување на едукативни тематски програми и прошетки (шуми, растенија, животни, птици, културни вредности итн., согласно добиените сознанија од Студијата за валоризација/ревалоризација на вредностите на НП Пелистер и Студијата за валоризација на Натура 2000).
- поставување на едукативни содржини на одредени локации и/или обновување на оштетени, а веќе поставени табли со такви содржини
- осмислување на едукативен и промотивен материјал за одредени групи на посетители
- подготовка и презентирање во видео материјали за Пелистер и неговиот биодиверзитет
- организирање на курсеви и часови во природа, часови по биологија, географија и историја
- организирање на семинари за потребите на НВО секторот, образованието, научните институции и другите институции и установи
- изготвување на посебни програми и туристички пакети со елементи на еколошка едукација во НП Пелистер
- Организирање на презентации за НП Пелистер како Пилот подрачје за Натура 2000 и запознавање на јавноста со видовите, стаништата и птиците, кои се утврдени како потреба за заштита со Натура 2000.

Одговорно тело за спроведување: Активноста ќе се реализира од страна на Стручниот колегиум и вработените на Информативниот центар НП Пелистер, ангажирани 3 лица (превоз, плати, гориво).

ПРОГРАМА 8 Раководење, управување, финансирање и администрација

Управување со НП Пелистер

Управувањето со Националниот парк Пелистер како основна активност и законска обврска, се

Годишна програма за заштита на природата за 2021 година

реализираше со имплементирање на Планот за управување и со Годишните програми за заштита на природата кои ги пропишуваа посебните мерки и активности за заштита на карактеристичните природни вредности во Националниот парк Пелистер и изворната состојба во која тие се наоѓаат, поради кои просторот се стекнал со статус на природно наследство.

Донесен е План за управување со Националниот парк Пелситер (2021-2023), со оглед на тоа дека на досегашниот План за управување беше изготвен за периодот 2006 – 2015 година е изминат, спроведена е научно-истражувачката активност и е изработена Студија за валоризација/ревалоризација на вредностите во НП Пелистер.

Управувањето со Националниот парк Пелистер целосно е подредено во функција на барањата и задачите кои произлегуваат од Планот за управување. Ќе се спроведат и потребните нови методи на управување, особено во делот на мониторингот и заштита, а се очекува за таа намена да бидат усвоени и Правилници кои ќе ги предложи и донесе МЖСПП.

Одговорно тело за спроведување: Активноста ќе се реализира од страна на ангажирање на надворешни соработници и поддршка од кадарот на НП Пелистер. *Потребни финансии се обезбедени од Фондацијата ПОНТ.*

Потпрограма 8.1 Институционално зајакнување на Јавната Установа

8.1.1 Раководење и администрација

ЈУ Националниот парк Пелистер има мотивиран и професионален кадар кој овозможува ефикасно и одговорно управување. Стратешките насоки за подигнување на капацитетот за управување на Управата на НП Пелистер произлегуваат директно од Визијата за иднината на Паркот која беше дел од претходниот План за управување, а ќе биде ревидирана и повторно донесена со План за управување со Националниот парк Пелситер (2021-2023). Во основа, целта е Паркот да се управува на ефикасен начин и во согласност со обврските што ќе произлезат од Новиот План за управување, Сатутот на ЈУ НП Пелистер и Систематизацијата на работните места, согласно законските регулативи.

Во насока на квалитетно и професионално управување, Директорот на Паркот донесе нова систематизација на работните места, со организациона структура прилагодена кон новиот приод на управување со Паркот, согласно Законот за вработените во јавниот сектор ("Службен весник на Република Македонија" бр. 27/14 и 199/14), и Законот за административни работници (Сл. Весник бр. 27/14, 199/14, 48/15, 154/15 и 5/16). Сепак е потребно според Планот за управување да се направи нова систематизација за Јавната установа Национален парк Пелистер.

Одговорно тело за спроведување: Активноста ќе се реализира од страна на Стручниот колегиум (плати за 27 постојано вработени лица).

8.1.1 Обука на вработените

Во рамките на реалните можности, ќе бидат поддржани стручните усовршувања на вработените во одделението за заштита на природата, како и во одделението на администрација, преку работилници, семинари, конференции и обуки, при што особено акцент ќе се стави на следните активности:

- обука за справување со пожари и на интервентните групи кои оперираат на територијата на Националниот парк
- едукација на помошно техничкото одделение
- обука за имплементирање на ГИС системот
- обука за спроведување на континуиран мониторинг за постојниот кадар
- обука конзервацијата на биолошката разновидност
- обука за справување со активности од Планот за управување со Натура 2000
- обука за спроведување на новите законски регулативи од областа на сметководствено и финансиско управување
- обука за измени и спроведување на административните процедури во системот за човечки ресурси и администрација
- континуирана едукација и усовршување на постојниот и новиот персонал во Јавната установа Национален парк Пелистер

Одговорно тело за спроведување: Активноста ќе се реализира од страна на Стручниот колегиум и вработените во ЈУ НП Пелистер (патни трошоци, котизција).

8.2 Потпрограма Финансирање

Финансирањето на Националниот парк Пелистер во најголем се темели на самофинансирање, кое произлегува пред сè од одржливото користење на природните ресурси. Детален приказ на расходите и приходите со вклучени плати и инвестиционите вложувања се прикажани во Финансискиот План предвиден за 2021 година. (Прилог1).

Развивањето партнерства со други институции заради подготовка на проекти за имплементација на поделни елементи од досегашниот и Новиот План за управување, како алтернативни можности за обезбедување на потребни финансии ќе продолжи и во 2021 година. Дополнителни извори за финансирање на Паркот ќе бидат барани од грантови, донации од национални и меѓународни извори.

Одговорно тело за спроведување. Активноста ќе се реализира од страна на Стручниот колегиум на ЈУ НП Пелистер и соработка со национални и странски организации.

8.3 Ефикасно и ефективно управување со паркот

8.3.1 Планирани активности за соработка / консултации со засегнати страни

Советот на засегнати страни и Научниот совет на НП Пелистер во 2021 година ќе бидат вклучени во активности по Оперативниот план за 2021-2023 година од ПОНТ фондацијата и изработка на МЕТТ алатка за споредување на зацртаните и остварените задачи во 2021 година.

Во текот на 2021 г. НП Пелистер планира да ја продолжи и продлабочи соработка со меѓународни организации и програми од областа на заштитата на природата и управување со заштитени подрачја и тоа:

- Продолжување на членството во Еуропарк Федерација
- Членување во Асоцијацијата Паркови Динариди - мрежа на заштитени подрачја
- Потпишување и обновување на меморандуми за соработка со домашни и меѓународни невладини и владини организации
- НП Пелистер во текот на 2021 г. планира да ја продлабочи соработката:
  - Со локалната самоуправа во Битола и Ресен за сите прашања кои се важни за заедничко делување
  - Со локалното население во село Маловиште и потпелистерските села околу Паркот
  - Со регионални и меѓународни организации и институции кои изразуваат интерес за паркот, а со цел изработка на заеднички проекти
  - Со Агенцијата за промоција и поддршка на туризмот на РМ за заедничка промоција на туристичките и културните вредности на националниот парк
  - Со локалните и регионалните туристички агенции како и
  - Со организирање на трибини и форуми со засегнатите страни, планинарски друштва, образовни институции и други граѓански здруженија.

III Тековни проекти

1. Проектот Паркови на Динарската верига продолжува и во 2021 година со програма која се однесува на соработка со локалните заедници. Во Формираната Асоцијација - Паркови Динариди - мрежа на заштитени подрачја чија бројка достигна 74, а беше основана од 36 национални паркови и паркови на природа, Националниот парк Пелистер, е еден од основачите на Асоцијацијата со седиште во Црна Гора, и во 2021 г. продолжува со настојување за:
  - вклучување во процесот за добивање на Сертификат за одржлив туризам -

Годишна програма за заштита на природата за 2021 година

Еуропарк чартер за одржлив туризам

- активно партиципирање во креирање на препознатлив бренд „Динариди“.
2. По прогласувањето на Биосферениот Резерват Охрид – Преспа, УНЕСКО МАБ Програмата претставува долгогодишен проект во кој освен релевантните општини и национални паркови од Македонија, Албанија и Грција, Националниот парк Пелистер и понатаму ќе игра активна и важна улога. Во 2021 г. продолжува имплементирањето на активностите во границите на Биосферниот резерват, при што отпочна со работа и наменскиот Фонд – ПОНТ, за финансирање на јавните институции и НВО секторот во рамките на Регионот Охрид-Преспа.
  3. Во текот на пролетта 2021 година е планирано да биде дооформена структурата на Арборетумот, за потоа да биде ставен во функција; во делот на пешачките патеки треба да се спроведе реконструкцијата на Патеката по Камењарот, да се доопреми со фото-паноа Историската патека патека, и да се довршат активностите на велосипедската патека Инфоцентар – Големо Езеро – Брајчино, посебно на брајчинската страна. Изградба на мала Пречистителна станица на локација покрај главниот пат, кај Детското Одморалиште, која би ги прифаќала и пречистувала отпадните води од септичките јами на хотел Молика, другите објекти од тој простор, од Информативниот центар и од Детското Одморалиште е одложена.
  4. Во 2021 година ќе се направи обид за довршување планската документација за Развој на нови фоми на сместување во Национален парк Пелистер и тоа: зголемување на сместувачките капацитети за развој и промоција на туристичкиот потенцијал на Националниот парк Пелистер – локација „Голема ливада,“ и локација „с. Маловиште,“ преку довршување на потребната урбанистичка документација. Останува да се поднесе барање до Општина Битола, која треба да побара од МЗШВ согласност за пренамена на земјиштето. После тоа, НП Пелистер ќе може да спроведе постапката за изработка на комплетната планска документација и ќе може да распише тендер за Јавно приватно партнерство.
  5. Во 2021 година ќе продолжи соработката и учеството на ЈУ НП Пелистер како член на SWG - работна група за рурален развој на „Прекуграничниот регион Преспа“.

ЈУ Национален парк Пелистер Битола

Битола, 07.04.2021

Директор

Osman Shukriu

Годишна програма за заштита на природата за 2021 година